

31.03.2015

III sesija

Izglītība un nodarbinātība digitālajā ekonomikā

Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) ir kļuvušas par būtisku, mūsdienu ekonomikas attīstībai nepieciešamu sastāvdaļu. EK 2012. gada paziņojumā par nodarbinātību (*The 2012 Employment Package*) IKT ir identificētas kā viens no lielākajiem nodarbinātības sekmēšanas potenciāliem.

Digitālās tehnoloģijas maina Eiropas sabiedrību, ekonomiku un darba tirgu. Tiek izjaukti vecie nozaru modeļi, un paveras jaunas iespējas. Internets kļūst par aizvien nozīmīgāku rīku informācijas un komunikācijas nodrošināšanā, inovāciju ieviešanā un labklājības radīšanā. Tā izmantošana būtiski maina veidu, kā tiek vadīta sabiedrības spēja ieviest jauninājumus, ražot preces, nodrošināt pakalpojumus, veidotas sociālās saites un sabiedrības vērtību sistēma. Līdz ar to visās jomās ir nepieciešami speciālisti datu apstrādē un analizē, mākoņdatošanā, digitālās vides drošībā un privātumā, uzņēmumu arhitektūrā, mobilo aplikāciju izstrādē vai digitālajā mārketingā.

Eiropā ir izveidojusies paradoksāla situācija - prasmīgu IKT darbinieku pieejamība nespēj apmierināt pieaugošo globālo pieprasījumu. Nesenā Eiropas Komisijas pasūtītā e-prasmju pētījumā (2014), 70% aptaujāto respondentu atzina, ka pastāv nopietna e-prasmju plaisa, kas ietekmē organizāciju sniegumu un izaugsmi, šis e-prasmju izaicinājums pieaug, ja apskata jaunās tehnoloģijas, piemēram, lielos datus un lietu internetu, sociālos rīkus un tehnoloģijas, mobilo un mākoņdatošanu. Tiek prognozēts, ka tuvākajā nākotnē (pat pie pieticīgas izaugsmes scenārija) Eiropā būs e-prasmju disbalanss 500 000 darbavieta apjomā 2015. gadā, bet 2020. gadā trūks jau tuvu miljonam e-prasmīgu darbinieku. Turklāt samazinās pieprasījums pēc zema un vidēja līmeņa IKT jomas speciālistiem, bet pieaug pieprasījums pēc augsta līmeņa speciālistiem.

Saskaņā ar citu pētījumu ir sagaidāms, ka ES 2015. gadā 90 % visu darbavieta ikvienā nozarē pieprasīs tehniskās iemaņas, tostarp e-prasmes. Vienlaikus laikā tikai 27 % ES iedzīvotāju ir augsta līmeņa IKT prasmes un 25 % – vidēja līmeņa prasmes. Tikai 53% no Eiropā strādājošiem iedzīvotājiem uzskata, ka viņu IKT prasmes ir pietiekamas darba tirgus vajadzībām (avots: *Digital Agenda Scoreboard 2012*).

Pastāvīgs e-prasmju iztrūkums var izraisīt lielāku biznesa koncentrēšanos uz ārpakalpojumiem un uzņēmumu darbības pārcelšanu uz ārvalstīm, neizmantojot vietējo inovācijas potenciālu. Tādējādi var tikt kavēta ES konkurētspēja pasaules ekonomikā.

ES politikas dokumentos „Padomes secinājumi par pieejamu informācijas sabiedrību” un „Digitālā programma Eiropai” ir uzsvērtas IKT būtiskā nozīme visās dzīves jomās, tostarp izglītībā, nodarbinātībā, kā arī kultūras un sociālajā vidē. Digitālās prasmes ir jāuzskata par svarīgākajām prasmēm un par galveno dzinējspēku, kurš veicina „virzību uz atvērtu, ekoloģisku un konkurētspējīgu zināšanu sabiedrību” Eiropas mērogā.

Tomēr EK 2013. gada paziņojumā par Izglītības atvēršanu ir argumentēts, ka ES izglītība atpalielā no digitālās sabiedrības un ekonomikas attīstības. Lai arī digitālās tehnoloģijas ir

pilnībā integrētas cilvēku dzīvē – saziņā, darbā un tirdzniecībā, tomēr Eiropas izglītības un apmācības sistēmās tās vēl netiek izmantotas pilnībā.

Lai risinātu digitālo prasmju trūkumu Eiropā un vairāku simtu tūkstošu neaizpildīto IKT vakanču problēmu, kursu pielāgošanu darbavietām digitālajā jomā, mobilitāti, sertifikāciju, informēšanu, inovatīvu apmācību un izglītību 2013. gadā ir izveidota Lielā koalīcija digitālo darbavietu radīšanai kā vairāku ieinteresēto pušu partnerība. Dalībvalstīm ir jāpalīdz darba devējiem piedāvāt studentiem prakses vietas, kā arī jārada jauni finansējuma avoti, sasaistot to ar nozares asociāciju atbalstu.

Turklāt Digitālās programmas Eiropai ietvaros ir izstrādātas arī citas iniciatīvas: stratēģija „E-prasmes”, tiesību aktu kopums nodarbinātības jomā, Izglītības atvēršanas iniciatīva, stratēģija „Izglītības pārvērtēšana”, Jaunatnes iespēju iniciatīva, ES prasmju panorāma.

Pašreizējās izglītības programmas ir nepieciešams pārskatīt un regulāri tās pilnveidot, lai jauniešiem nodrošinātu IKT izglītību, kas ir atbilstoša mūsdienu darba tirgus vajadzībām un tehnoloģiju attīstībai. Mērķis ir gan sekmēt IKT profesionāļu attīstību, gan nodrošināt, lai skolu un augstskolu beidzēji IKT spētu izmantot ikvienā citā profesijā.

IKT profesija ir jāizvirza par politikas prioritāti. Valstu valdībām būtu jāizstrādā ilgtermiņa stratēģija ar mērķiem un pasākumiem, lai nodrošinātu e-prasmju izaicinājumus. Lai stiprinātu saikni starp e-prasmju attīstību, uzņēmējdarbības veicināšanu un inovāciju, ikvienas darbības mērķim vajadzētu būt e-prasmju iekļaušanai izglītības, apmācību, inovācijas un uzņēmējdarbības politikā ES, dalībvalstu un reģionālajā līmenī.

Eiropas sabiedrība noveco, savukārt ekonomiskā izaugsme prasa darbaspēka resursus, kas pārsniedz piedāvājumu. Digitālajā ērā ir nepieciešams gan apmācīt jauniešus, sniedzot tiem adekvātas zināšanas, kas nepieciešamas darba tirgū, gan pārkvalificēt seniorus, ļaujot tiem savā vecumā joprojām būt aktīviem darba tirgū, zinošiem un produktīviem, izmantojot digitālās iespējas. E-prasmes ir nepieciešams iekļaut mūžizglītības plānos. Plaši ir jāievieš mūsdienīgs saturs un mācību metodes, lai sagatavotu darba ņēmējus pārkvalificēšanās pasākumiem un jaunu prasmju apgūšanai.

Iespējamie jautājumi diskusijai:

- Digitālās ekonomikas ietekme uz darba tirgus struktūru un nodarbinātību. Kādi ir iespējamie pārmaiņu scenāriji?
- Kā ieviest tādu vienotu ietvaru, ar kuru definētu un standartizētu e-prasmes, veicinātu efektīvāku biznesa un izglītības iestāžu sadarbību visā Eiropā?
- Ņemot vērā lielo profesionāļu skaitu, kas augsta līmeņa IT zināšanas ieguvuši pašmācības ceļā, kādā veidā, pieaugot pieprasījumam pēc digitāli kvalificēta darbaspēka, īstenot neformāli iegūtas izglītības digitālajā jomā atzīšanu?
- Kā publiskajai pārvaldei veicināt darbavietu tīkla sabalansētu attīstību digitālajā ekonomikā un attiecīgi - izglītības sistēmas pielāgošanu darba tirgus vajadzībām?
- ES no digitālo tehnoloģiju lietotājas ir jāklūst par šo tehnoloģiju izstrādātāju un ražotāju. Lai to panāktu, ir jāatbalsta talanti, inovācijas, zinātne un pētniecība. Kādi ir labās prakses piemēri dalībvalstīs? Kādi ir racionālākie finansējuma modeļi?

